

Lumini și umbre

De George Schimmerling

Pe drumul pietruit din fața școlii așteaptă câteva birje cu caii înhămați. Vizitii se mai încălzesc cu un tutun și o poșircă pân' ce-or să iasă domnii de dinăuntru. Sunt și câteva mașini. Statistica anului 1938 arată că în România sunt înmatriculate 25530 de automobile iar câteva din ele aparțin unor onorabili cetățeni ai orașului, ale căror odrasle învață la Colegiul Național Bănățean Constantin Diaconovici Loga.

Neremarcată de nimeni, se apropie de poarta liceului o femeie.

Este o femeie simplă, pășește cu teamă. "Sunt mama elevului Schimmerling", spune pe ungrește. Știe că nu ar fi trebuit să folosească limba maghiară, dar altă limbă nu cunoaște.

Spre surprinderea ei i se răspunde tot pe ungrește. "Poftiți în cancelarie!"

Domnul din fața ei e directorul liceului, profesorul Silviu Bejan. Auzise despre domnul director că e un **úriember, un mentsch**, nu știa cum se zice la asta pe românește, dar de văzut îl vedea pentru prima oară acum, la întâlnirea cu părinții. Și nu își închipuise că domnul director - profesor de limba română - vorbește atât de bine și limba maghiară. Domnul director ia din rastel catalogul clasei și îi explică femeii în rochie înflorată performanțele școlare ale fiului său, elevul Schimmerling din clasa a patra cursul inferior. "Nu are note prea bune, dar se străduiește. Sârguința e mai presus de toate" - spune domnul director.

Știe domnul director că elevului Schimmerling - ca multora din elevii evrei - îi este greu, mai ales la materiile umaniste deoarece limba lor maternă nu e limba română, dar cu vrere și răbdare, vor izbuti .

În tinerețea sa, domnul Silviu Bejan participase la Adunarea de la Alba Iulia unde alături de Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Ioan C. Brătianu și alții proclamase

voința ardelenilor de a se uni cu țara. Între timp unirea se înfăptuise, liceul Loga devenise liceu cu predare în limba română și el îi devenise primul director. Dar știa că omului din fața ta trebuie să-i vorbești pe limba lui ca să i te apropie de suflet. Nu îi e greu să facă asta, cunoaște mai multe limbi străine, maghiara e doar una din ele. E mulțumit când un elev de orice nație vine în acea școală înnoită care i-a fost încredințată într-o înălțare și spune că e menirea școlii să îl formeze pe Domnul Elev, indiferent dacă purcede la școală în trăsură ori în ȋtari .

Bunica mea a ajuns acasă atît de fascinată de personalitatea lui *igazgató úr* încît a omis să își mai și certe băiatul pentru notele cam slăbuțe. E și fericită că își dăduse băiatul la liceul românesc în loc de școala israelită, cum poate ar fi fost mai firesc.

Dar foarte curînd, vînturi reci au început să bată și la liceul Loga din Timișoara.

Ghenadie Ilie e și el profesor la acea școală. Fusese nou numit după ce își luase licența în drept și filozofie la Universitatea din București.

Reperetele lui nu sunt nici Iuliu Maniu și nici Ioan Brătianu, burghezi decadente, trădători de țară. El vrea o Românie nouă ca soarele sfînt de pe cer. La cursuri vine în cămașa verde. Nu e singurul, dar e cel mai virulent.

Copiilor le e frică de el. Exaltarea provoacă teama. Azi la lecție sunt scoși doi elevi din spatele catalogului Schimmerling și Tănăsescu. Lecția e despre istoria patriei.

Ambii se cam bîlbîie, nu prea știu materia. Memoria le cam joacă feste. Domnul profesor e furios. Două loaze. La sfîrșit le cere livretul de elev ca să le pună nota. Schimmerling primește 5, Tănăsescu primește 3.

E nedumerit Tănăsescu. Poate e o greșeală, poate s-a încurcat domnul profesor.

Îndrăznește o interpelare: Domnule profesor, de ce el a luat 5 și eu 3 că doar am răspuns la fel?

Profesorul dă să iasă din clasă dar se întoarce ca lovit. O palmă zgomotoasă aterizează pe obrazul lui Tănăsescu.

Băi nemernicule, dacă Schimmerling care-i jidan a știut cît a știut despre țara Ta, tu ca român ar fi trebuit să știi cu mult mai mult.

Are un fel aparte de a rosti cuvîntul jidan. Din vîrfurile buzelor, rece, disprețuitor. Aparte rostește și cuvîntul țară. Acolo vocea-i prinde patos. Era un mare patriot Ghenadie. Elevii de atunci nu cunoșteau încă semnificația cuvîntului naționalist.

Însă locuțiunea profesorului avea să fie premonitoare pentru vremurile care aveau să vină căci școala va tinde să devină tot mai mult școala lui Ghenadie și tot mai puțin cea pe care o închipuise Silviu Bejan.

Bineînțeles că nu va mai fi nici a lui Schimmerling și a celorlalți colegi evrei care la sfîrșitul anului vor fi excluși, în virtutea noilor legi rasiale.

Ilie Ghenadie a devenit ulterior pentru scurt timp prefectul județului. Silviu Bejan, un umanist adevărat, se stinge brusc în anul 1940 .

Iar băiatul elevului Schimmerling dintr-a patra , a înțeles că în fața vicisitudinii vremurilor e alegerea fiecăruia de a apuca calea lui Bejan ori a lui Ghenadie. Uneori, pe la răspîntii, cînd istoria o ia de-a curmezișul, între ele sunt doar cîțva pași. Însă doar una din ele te poate urca. Acea care nu e clădită pe suferințele celorlalți.